

Enes Ulusoy

01-05-2023

6 minuten

Beteugeling van de bandieten die beweren dat de vrome voorgangers *ta'wīl* absoluut niet toelieten

Het is een wijdverspreide overtuiging onder de wahabitische groepering dat *ta'wīl*, dus interpreteren, absoluut niet werd gehanteerd met betrekking tot de dubbelzinnige religieuze teksten door de vrome voorgangers, terwijl *ta'wīl* een van de twee legitieme methodes is waarmee de islamgeleerden dubbelzinnige religieuze teksten hebben benaderd. Wij gaan echter niet in op de uiteenzetting van deze twee legitieme benaderingsmethoden, maar het is hier zeker noemenswaardig dat de wahabieten altijd de indruk geven van *tafwīd*, dus de betekenis van dubbelzinnige eigenschappen overlaten aan Allah ﷻ, maar in de werkelijkheid is dit een camouflage, want wat zij eigenlijk zeggen is dat deze eigenschappen letterlijk genomen moeten worden en dat slechts de hoedanigheid ervan overgelaten moet worden aan Allah ﷻ. Dit kunnen we als volgt illustreren: Allah ﷻ schrijft het woord *wajh* toe aan Zichzelf in de Koran. De letterlijke betekenis van dit Arabische woord is gezicht (een ledemaat). Allah ﷻ heeft dus een gezicht, maar we weten niet, zeggen ze dan, hoe Zijn gezicht is. Hij ﷻ heeft een gezicht, maar niet zoals dat van ons. Vrij en verheven is Allah ﷻ van wat de onwetenden Hem valselijk toeschrijven! Dit wat zij doen is absoluut geen *tafwīd*, maar literalisme! Hiermee bedriegen ze de massa's en gebruiken hierbij bekoorlijke slogans zoals: "Kijk, wij ontkennen niets van de Koran en Sunna. Wij volgen strikt de Koran en Sunna!" Moge Allah ﷻ de moslimnatie behoeden tegen deze demagogische valstrikken. Nog een manipulatie van de wahabieten is dat ze zich voordoen als zogenaamde hadithexperts. Hiermee kunnen ze zich autoriseren om te beoordelen welke overlevering authentiek is en welke niet. Dit kunnen ze dan gelijk met alle agressie inzetten als er een overlevering voorbij komt die hun valse ideologie gelijk maakt met de grond. Als je tegen hem zegt dat Imam Ahmad dit en dit zei, dan zegt hij met een staand zeil dat de overlevering zwak is. Als je zegt dat Imam al-Bukhari dit en dit zei, dan zoekt hij gelijk toevlucht bij de terminologie van de hadithwetenschappen zeggende dat de overlevering niet authentiek is. Desalniettemin redt dit wangedrag en de

wetenschapsfraude die ze plegen hen niet van de bestempeling met onwetendheid en dwaasheid, omdat er altijd echte hadithexperts zijn die hun drogredenen ontmantelen. Hoe dan ook zijn er duizenden citaten die we kunnen aanhalen om aan te tonen dat de wahabitische ideologie niet klopt en haaks staat op de geest van de islam.

Het doel van dit artikel is demonstreren dat er ook geleerden waren onder de vrome voorgangers die welzeker gebruikmaakten van *ta'wīl* door een waarschijnlijke betekenis te geven aan bepaalde dubbelzinnige woorden in de Koran en Sunna. Er volgt hieronder een opsomming van de bekendste voorbeelden:

1. De grote imam en mufassir, de gezegende metgezel, 'Abdullah ibn 'Abbas heeft het woord *sāq* (letterlijk: scheenbeen) dat voorkomt in het Koranhoofdstuk 68 vers 42 geïnterpreteerd met ernst en ernstige zaak. Imam al-Tabari schrijft hierover: "Een groep onder de sahaba en tabi'in van degenen die *ta'wīl* doen, heeft gezegd (als interpretatie van het voornoemde Koranvers): er zal een ernstige zaak verschijnen. Dit is overgeleverd van Ibn 'Abbas, Mujahid, Sa'id ibn Jubayr, Qatada en andere imams van de salaf."¹ Hetzelfde is overgeleverd door Imam Ibn Hajar al-'Asqalani waar hij zegt: "Wat betreft *sāq*, het is van Ibn 'Abbas gekomen over het Koranvers dat hij zei: (verschijnen) van een ernst aan zaak."² Daarna citeert Imam Ibn Hajar van Imam al-Khattabi waarin hij de interpretatie van Ibn 'Abbas bekrachtigt en aangeeft dat Imam al-Bayhaqi met twee overleveraarsketen deze interpretatie heeft overgeleverd van Ibn 'Abbas waarvan beide interpretaties authentiek zijn.³

2. Het is weer van Imam Ibn 'Abbas overgeleverd dat hij het woord *'aydin* (letterlijk: handen, meervoud van *yad*) dat voorkomt in het Koranhoofdstuk 51 vers 47 heeft geïnterpreteerd met macht. Dit is overgeleverd door Imam al-Tabari met een authentieke overleveraarsketen.⁴ Bovendien is dezelfde interpretatie gedaan door andere vrome voorgangers zoals Imam Mujahid, Imam Qatada, Imam Mansur, Imam Ibn Zayd en Imam Sufyan.⁵

¹ Imam al-Tabari, *jāmi' al-bayān fī ta'wīl al-qur'ān*, vol. 23 blz. 554.

² Imam Ibn Hajar al-'Asqalani, *fath al-bārī sharḥ ṣaḥīḥ al-bukhārī*, vol. 13 blz. 428.

³ Imam Ibn Hajar al-'Asqalani, *fath al-bārī sharḥ ṣaḥīḥ al-bukhārī*, vol. 13 blz. 428.

⁴ Imam al-Tabari, *jāmi' al-bayān fī ta'wīl al-qur'ān*, vol. 22 blz. 438.

⁵ Zie tafsir van Imam Ibn Abi Hatim (10/3313), tafsir van Ibn al-Jawzi (4/172), *al-aḥādīth al-mukhtāra* van Imam al-Maqdisi (12/109), tafsir van Imam Ibn Kathir (7/395), *al-asmā' wa al-ṣifāt* van Imam al-Bayhaqi (1/326).

3. Nog een interpretatie is van Imam Ibn ‘Abbas overgeleverd waarin hij de werkwoordsvormen van het Arabische woord *nisyān* (letterlijk: vergeten) die voorkomen in onder meer het Koranhoofdstuk 6 vers 51 heeft geïnterpreteerd met *laten*. Imam al-Tabari heeft dit overgeleverd van Ibn ‘Abbas en Mujahid met zijn authentieke overleveraarsketen.⁶ De wahabitische benadering hier is dat je de letterlijke betekenis van *nisyān* moet bevestigen voor Allah ﷻ, dus *vergeten*, maar om deze dwaling van hen te camoufleren, zeggen ze dat de hoedanigheid van *vergeten* overgelaten moet worden aan Allah ﷻ. Op deze manier zijn ze het slachtoffer geworden van een zeer gevaarlijke duivelse list!

4. Dezelfde interpretatie over het woord *nisyān* (letterlijk: vergeten) is ook gedaan door de geleerde van de tabi’in Imam al-Suddi (gest. in het jaar 127 AH) in zijn eigen tafsir.⁷

5. Een andere interpretatie zien we terug bij Imam Mujahid (gest. in het jaar 104 AH), de leerling van de gezegende metgezel Imam Ibn ‘Abbas. Imam Mujahid interpreteerde het woord *wajh* (letterlijk: gezicht) dat voorkomt in het Koranhoofdstuk 2 vers 115 met de gebedsrichting. Deze interpretatie van hem is overgeleverd door onder meer Imam al-Tirmidhi⁸ en Imam al-Tabari⁹ en het is zelfs authentiek verklaard door Ibn Taymiyya¹⁰ en al-Albani.

6. Nog een interpretatie is weer van Imam Mujahid over het woord *janb* (letterlijk: zij) in het Koranhoofdstuk 39 vers 56. Imam al-Tabari overlevert dit met een authentieke overleveraarsketen. Imam Mujahid interpreteert het woord *janb* met *de zaak van Allah*.¹¹ De wahabieten bevestigen een letterlijke zij (ledemaat) voor Allah ﷻ, maar ze zeggen dat je niet mag speculeren over de hoedanigheid ervan. Vrij en verheven is Allah ﷻ van wat de dwazen over Hem zeggen!

7. Een andere interpretatie is van Imam Sufyan al-Thawri (gest. in het jaar 161 AH). Imam al-Bayhaqi levert over dat Imam Sufyan werd gevraagd over het Koranhoofdstuk 57 vers 4 wat

⁶ Imam al-Tabari, *jāmi‘ al-bayān fī ta’wīl al-qur’ān*, vol. 12 blz. 475.

⁷ Imam al-Suddi, *tafsīr al-suddi al-kabīr*, blz. 382.

⁸ In zijn hadithcompilatie *al-sunan*, vol. 5 blz. 206.

⁹ In zijn tafsir, vol. 2 blz. 534.

¹⁰ In *majmū‘ al-fatāwā*, vol. 3 blz. 193.

¹¹ Imam al-Tabari, *jāmi‘ al-bayān fī ta’wīl al-qur’ān*, vol. 21 blz. 314-315.

letterlijk betekent dat Allah ﷻ met ons is waar we ook zijn. Dit interpreteert Imam Sufyan met Zijn Kennis.¹²

8. Het is door Imam al-Bukhari overgeleverd in zijn boek *khalq af'āl al-ibād* dat Imam 'Abdullah ibn Mubarak (gest. in het jaar 181 AH) over het Arabische woord *kanaf* (letterlijk: schouder/zij) heeft gezegd dat het *bedekking* betekent.¹³ Volgens de wahabitische ideologie heeft Allah ﷻ een schouder, maar zij weten niet wat de hoedanigheid van deze schouder is en volgens hen lijkt deze schouder niet op de schouders van de mensen. Vrij en verheven is wat de dwazen over Allah uitkramen!

9. Imam Malik (gest. in het jaar 179 AH) heeft de hadith over *nuzūl* (letterlijk: neerdalen) uitgelegd met het neerdalen van Zijn bevel. Dit is overgeleverd door Imam Ibn 'Abdilbarr en Imam al-Dhahabi (met een andere keten). Daarna verhaalt Imam al-Dhahabi dat Salih deze interpretatie van Imam Malik benoemde bij Yahya ibn Bakir en dat hij zei: "Bij Allah ﷻ, (deze interpretatie is) mooi! Ik heb het niet gehoord van Malik."¹⁴ Hoewel er wahabieten zijn die deze interpretatie van Imam Malik niet aanvaarden, is dezelfde interpretatie tevens gedaan door andere grote Maliki geleerden zoals Imam Abubakr ibn al-'Arabi, Imam al-Qurtubi en Imam Abubakr ibn Furak. Zij behoren tot de belangrijkste geleerden van deze school en dit verschaft een sterke indicatie dat deze interpretatie daadwerkelijk ook is gedaan door Imam Malik. Imam Ibn 'Abdilbarr schrijft: "Muhammad ibn 'Ali al-Jabali (hij behoort tot betrouwbare overleverters in Qayrawan) leverde over van Jami' ibn Sawada in Egypte van Mutarrif van Imam Malik ibn Anas dat hij werd gevraagd over de hadith: Waarlijk Allah ﷻ doet *nuzūl* in de nacht naar de wereldse hemel... Hierop antwoordde Imam Malik: Zijn Bevel daalt neer. (Daarna voegt Ibn 'Abdilbarr toe): De betekenis (van de hadith) kan zijn zoals Malik heeft gezegd dus dat Zijn Genade en Zijn Besluit om vergeving en acceptatie neerdaalt."¹⁵ Imam Ibn Salah werd ook gevraagd over dezelfde hadith en hij zei dat de vrome

¹² Imam al-Bayhaqi, *al-asmā' wa al-sifāt*, vol.2 blz. 341. Dezelfde overlevering is overgeleverd door anderen.

¹³ Imam al-Bukhari, *khalq af'āl al-ibād*, blz. 78.

¹⁴ Imam al-Dhahabi, *siyar a'lām al-nubalā'*, vol. 8 blz. 105.

¹⁵ In zijn *al-tamhīd*, vol. 5 blz. 155.

voorgangers deze hadith niet letterlijk opvatten en Allah ﷻ vrij achtten van de letterlijke betekenis van dit soort dubbelzinnige woorden.¹⁶ Ook Imam Ibn Rajab al-Hambali heeft aangegeven dat de vrome voorgangers dit soort dubbelzinnige woorden niet letterlijk namen en niet speculeerden over de betekenis ervan door de letterlijke betekenis ervan te nemen. Hij geeft ook aan dat Imam Ahmad verre was van dit soort praktijken, terwijl sommige mensen die zich toeschreven aan zijn school dit wel deden door de weg van Muqatil te volgen (wat dus antropomorfisme was). Volgens Imam Ibn Rajab al-Hambali nam niemand van de geleerden, zoals ‘Abdullah ibn Mubarak, Malik, al-Thawri, al-Awza’i, al-Shafi’i, Ahmad, Ishaq en Abu ‘Ubayd, dit soort dubbelzinnige woorden letterlijk!¹⁷

10. Imam al-Nadr ibn Shumayl (gest. in het jaar 203 AH) heeft het woord *qadam* (letterlijk: voet) geïnterpreteerd met *degenen die in de Kennis van Allah ﷻ vaststaan als helbewoners*.¹⁸

11. Imam Ahmad ibn Hambal (gest. in het jaar 241 AH) heeft ook *ta’wīl* gedaan. Imam Ibn Kathir levert over van Imam al-Bayhaqi uit zijn boek *manāqib al-imām Aḥmad* dat Imam Ahmad het werkwoord *jā’a* (letterlijk: kwam) dat voorkomt in het Koranhoofdstuk 89 vers 22 heeft geïnterpreteerd met *Zijn beloning kwam*. Daarna zegt Imam al-Bayhaqi over deze overlevering: “Dit is een keten waar geen twijfels over bestaan.”¹⁹

12. Imam al-Bukhari (gest. in het jaar 256 AH) heeft ook meerdere keren *ta’wīl* gedaan. Hij interpreteerde in zijn *al-ṣaḥīḥ* het woord *wajh* (letterlijk: gezicht) in het Koranhoofdstuk 28 vers 88 met *Zijn Heerschappij*.²⁰

13. Imam al-Bukhari interpreteerde het woord *ḍaḥk* (letterlijk: lachen) dat in de hadith voorkomt met de Genade van Allah ﷻ. Deze interpretatie van Imam al-Bukhari is bericht door Imam al-Khattabi (gest. in het jaar 388 AH) die een van de oudste commentators van *ṣaḥīḥ al-bukhārī* is.²¹ Imam al-Khattabi geeft aan dat Imam al-Bukhari deze interpretatie heeft gedaan. Bovendien heeft Imam Ibn Hajar na het benoemen van deze interpretatie aangegeven

¹⁶ Ibn Salah, *fatāwā ibn ṣalāḥ*, blz. 168.

¹⁷ Ibn Rajab al-Hambali, *faḍl ‘ilm al-salaf ‘alā al-khalaf*, blz. 4.

¹⁸ Imam al-Bayhaqi, *al-asmā’ wa al-ṣifāt*, vol. 2 blz. 190.

¹⁹ Imam Ibn Kathir, *al-bidāya wa al-nihāya*, vol. 10 blz. 327.

²⁰ Imam al-Bukhari, *al-jāmi‘ al-ṣaḥīḥ*, vol. 6 blz. 112.

²¹ Deze uitleg heet *a’lām al-sunan*.

dat *ḍahḥ* (letterlijk: lachen) figuurlijk genomen moet worden als het over Allah ﷻ gaat.²² Volgens de wahabitische ideologie lacht Allah ﷻ letterlijk, maar niet zoals wij. Vrij en verheven is Hij ﷻ van wat deze bandieten beweren!

14. Imam al-Bukhari interpreteerde ook vers 56 van het Koranhoofdstuk 11 met de Heerschappij en Macht van Allah ﷻ.²³

15. Imam al-Tirmidhi interpreteerde in zijn bekende compilatie *al-sunan* het woord *nafs* (letterlijk: zelve/ego) dat voorkomt in de hadith met de manifestatie van Allah ﷻ.²⁴

16. Imam al-Tirmidhi interpreteerde het woord *taqarrub* (letterlijk: dichtbij komen) dat voorkomt in de hadith met de Vergevingsgezindheid en Genade van Allah ﷻ.²⁵ Volgens de wahabitische ideologie moet je dit letterlijk nemen. Dat zou betekenen dat Allah ﷻ werkelijk rent en loopt, komt en gaat. Daarom is het ook dat de pseudo-geleerde Ibn al-‘Uthaymin zei dat Allah ﷻ letterlijk loopt en rent.²⁶ Ik zoek toevlucht bij Allah ﷻ tegen dit soort afgoderij!

17. Er is een hadith²⁷ waarin staat dat je Allah ﷻ ook onder de aarde tegenkomt als je daarheen zou dalen. Imam al-Tirmidhi heeft aangegeven dat dit geïnterpreteerd is met de Kennis en Macht van Allah ﷻ, dus al ga je naar de onderste verdiepingen van de aarde, dan is de Kennis en Macht van Allah ﷻ ook daar. Zo hebben de geleerden deze hadith begrepen en ze hebben het absoluut niet letterlijk genomen.²⁸ Dan komt er een of andere pseudo-geleerde genaamd Ibn al-Qayyim en op basis van de leer van zijn leraar Ibn Taymiyya verkettert hij Imam al-Tirmidhi door hem te scharen tot de sektarische beweging al-Jahmiyya.²⁹ De antropomorfisten hebben Imam al-Tirmidhi altijd beschuldigd met het aanhangen van al-Jahmiyya, omdat Imam al-Tirmidhi de verzonnen overlevering verwierp waarin staat dat Allah ﷻ de profeet Mohammed ﷺ naast Zich zal laten vestigen op de ‘*arsh*, vrij en verheven

²² Imam Ibn Hajar al-‘Asqalani, *fath al-bārī sharḥ ṣaḥīḥ al-bukhārī*, vol. 7 blz. 120.

²³ Imam al-Bukhari, *al-jāmi‘ al-ṣaḥīḥ*, vol. 6 blz. 73.

²⁴ Imam al-Tirmidhi, *al-sunan*, vol. 4 blz. 692.

²⁵ Imam al-Tirmidhi, *al-sunan*, vol. 5 blz. 581.

²⁶ Ibn ‘Uthaymin, *majmū‘ fatāwā wa rasā’il ibn al-‘uthaymīn*, vol. 1 blz. 184.

²⁷ Het discussiepunt is nu hier niet de authenticiteitsgraad van deze hadith. Dat is het onderwerp niet.

²⁸ Imam al-Tirmidhi, *al-sunan*, vol. 5 blz. 403.

²⁹ Zie *mukhtaṣar al-ṣawā’iq al-mursala ‘alā al-jahmiyya wa al-mu‘aṭṭila li ibn al-qayyim* van Ibn al-Mawsili, blz. 485. Zie ook *majmū‘ al-fatāwā* van Ibn Taymiyya, vol. 6 blz. 547.

is Allah ﷻ! Deze verzonnen overlevering is door Ibn Taymiyya en vele andere antropomorfisten als argument gebruikt voor hun dwaling.

18. Imam Ibn Jarir al-Tabari (gest. in het jaar 310 AH) heeft ook *ta'wīl* gedaan. Hij interpreteerde het woord *istawā* (letterlijk: steeg en zetelde) dat meerdere malen voorkomt in de Koran met de verhevenheid van Heerschappij en Macht en niet een verhevenheid waarbij sprake is van verplaatsing en verdwijning.³⁰ Volgens een wahabiet zit Allah ﷻ letterlijk op de 'arsh. We vragen vergiffenis van Allah ﷻ!

19. Imam al-Tabari interpreteerde ook het woord *yad* (letterlijk: hand) dat voorkomt in het Koranhoofdstuk 5 vers 64. Hij interpreteerde dat woord met de gunst en gift van Allah ﷻ.

20. Imam al-Dahhak, een grote geleerde van de tabi'in (gest. in het jaar 102 AH), legde het Arabische woord 'ayn (letterlijk: oog) dat in het Koranhoofdstuk 11 vers 37 voorkomt, uit met *het bevel van Allah* ﷻ.³¹

21. Imam al-Tabarani (geb. in het jaar 260 en gest. in het jaar 360 AH) interpreteerde in zijn eigen tafsir het woord *yad* (letterlijk: hand) met *de gunst en rechtleiding van Allah* ﷻ.³²

22. Imam Ibn Hibban al-Busti (gest. in het jaar 354 AH) interpreteerde het woord *qadam* (letterlijk: voet) met een figuurlijke betekenis en gaf aan dat Allah ﷻ vrij en verheven is van de letterlijke betekenis van dit soort dubbelzinnige woorden.³³

23. Imam Ibn Hibban heeft ook de hadith van *muzīl* (letterlijk: neerdalen) geïnterpreteerd met een algemene interpretatie waarbij hij aangaf dat je het niet letterlijk mag nemen zodanig dat er sprake is van verplaatsing en beweging.³⁴

³⁰ Imam al-Tabari, *jāmi' al-bayān fī ta'wīl al-qur'ān*, vol. 1 blz. 430.

³¹ Zie tafsir van Imam al-Tabari, (21/605), tafsir van Imam al-Qurtubi, (9/33) en tafsir van Imam Ibn al-Jawzi, (4/101).

³² Imam al-Tabarani, *al-tafsīr al-kabīr*, in de uitleg van het Koranhoofdstuk 48 vers 10.

³³ Imam Ibn Hibban, *al-ṣaḥīḥ*, vol. 1 blz. 502.

³⁴ Imam Ibn Hibban, *al-ṣaḥīḥ*, vol. 3 blz. 199.

24. We zien dat Ibn Qutayba ook aan *ta'wīl* deed door bijvoorbeeld het woord *wajh* (letterlijk: gezicht) dat in meerdere verzen voorkomt te interpreteren met de figuurlijke betekenis.³⁵

25. Imam al-Bayhaqi (geb. in het jaar 384 AH) heeft meerdere boeken geschreven over de islamitische geloofsleer en de eigenschappen van Allah ﷻ.³⁶ In deze boeken heeft hij regelmatig duidelijk aangegeven dat de letterlijke betekenissen van dubbelzinnige religieuze teksten niet opgaan voor Allah ﷻ. Hij heeft ook meerdere citaten aangehaald waarin de interpretaties voorkomen van de vrome voorgangers. Imam al-Bayhaqi geeft in zijn boek *faḍā'il al-'awqāt*³⁷ aan dat Allah ﷻ vrij en verheven is van de letterlijke betekenis van dalen en komen, omdat ze verplaatsing en beweging inhouden en deze gaan niet op voor Allah ﷻ. Dan zien we dat antropomorfisten zoals Ibn Baz hierdoor fel uithalen naar Imam al-Bayhaqi en hem bestempelen met dwaling.³⁸

Afsluiting

Het is mogelijk om een boek te schrijven over de interpretaties van de vroege geleerden. Je moet ook niet vergeten dat Imam Abu al-Hasan al-Ash'ari (gest. in het jaar 324 AH) en Imam Abu Mansur al-Maturidi (gest. in het jaar 333 AH) tot de vrome voorgangers behoren. Dit is iets wat de dwazen steeds maar niet kunnen begrijpen. Ze roepen steeds met “volg de vrome voorgangers”, maar als je zegt dat je de methodiek van Imam al-Ash'ari of Imam al-Maturidi volgt, dan zie je ze naar jou kijken met een blik alsof ze bijna dood vallen. Wee hen!

Nog een ding wat de wahabieten vaak misbruiken, is de Hambali school. Imam Ahmad is verre van de dwaalbegrippen die zij verspreiden. De prominente Hambali geleerde Imam Abu al-Faraj 'Abdurrahman ibn al-Jawzi (geb. in het jaar 510 AH) heeft een heel boek geschreven genaamd *daf' shubha al-tashbih* waarin hij het antropomorfisme in de bodem heeft geslagen.³⁹

³⁵ Ibn Qutayba, *ta'wīl mushkil al-qur'ān*, blz. 159.

³⁶ Zoals *al-asmā' wa al-ṣifāt*, *al-i'tiqād* en *dalā'il al-nubuwwa*.

³⁷ Zie blz. 132 van dat boek.

³⁸ Zie het artikel van Ibn Baz waarin hij fel uithaalt naar Imam al-Bayhaqi:

<https://ar.islamway.net/article/35579/printable>

³⁹ Voor meer informatie over de zienswijze van de vier imams over antropomorfisme kan je terecht bij ons artikel “De vier imams, antropomorfisme en de ratio.”

Hij heeft in dit boek duidelijk gemaakt dat antropomorfisme een valselijk toegeschreven ideologie is aan Imam Ahmad en zijn school.⁴⁰

De wahabitische ideologie is veroordeeld tot falen. Deze ideologie is een dood kind met een lam handje. De intellectuele moslims hebben allang de valsheid van deze beweging ingezien en dat zal de doorsnee moslim zich ook vroeg of laat realiseren. In de nabije toekomst zal de moslimwereld zich volledig vrijmaken van deze boze ideologie!

"Sometimes what Satan says is true, to make us more ready to believe his lies."

⁴⁰ Ibn al-Jawzi, *daf' shuba al-tashbīh*, blz. 131.